

**BREXIT A JEHO DOPAD NA SLOVENSKÉ
MEDZINÁRODNÉ PRÁVO SÚKROMNÉ:
STAV V OBLASTI MEDZINÁRODNEJ PRÁVOMOCI,
UZNÁVANIA A VÝKONU ROZHODNUTÍ 5 ROKOV
PO BREXITE (1. ČASŤ)**

doc. JUDr. Peter Lysina, PhD.

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra medzinárodného práva a medzinárodných vzťahov
peter.lysina@flaw.uniba.sk

prof. JUDr. PhDr. Miroslav Slašťan, PhD.

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra medzinárodného práva a medzinárodných vzťahov
miroslav.slastan@flaw.uniba.sk

Mgr. Lea Mezeiová, PhD.

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra medzinárodného práva a medzinárodných vzťahov
lea.mezeiova@flaw.uniba.sk

Mgr. Ema Krkošková

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Katedra medzinárodného práva a medzinárodných vzťahov
ema.krkoskova@flaw.uniba.sk

**Brexit a jeho dopad na slovenské medzinárodné právo súkromné:
stav v oblasti medzinárodnej právomoci, uznávania a výkonu
rozhodnutí 5 rokov po Brexite (1. časť)**

Brexit zásadne ovplyvnil právne vzťahy medzinárodného práva súkromného medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom a odhalil obmedzenia predtým harmonizovaného právneho rámca EÚ. Medzinárodné právo súkromné čelí novým výzvam, pričom je otáznne, či existujúca právna úprava dostatočne reflektuje realitu pobrexitového prostredia, kde absentuje jednotná právna úprava a priama aplikovateľnosť práva EÚ. V tomto kontexte sa príspevok zameriava na analýzu dopadov Brexitu na medzinárodné právo súkromné s odstupom 5 rokov, so zameraním na určovanie právomoci súdov a uznávanie a výkon rozsudkov. Cieľom príspevku však nie je iba identifikovať pretrvávajúce problémy spojené s fragmentáciou právneho rámca a stratou harmonizácie po Brexite, ale aj navrhnúť riešenia týchto výziev, vrátane využitia multilaterálnych dohovorov a bilaterálnej spolupráce, čím prispieť k posilneniu právnej istoty v novej realite vzťahov so Spojeným kráľovstvom. Príspevok je publikovaný v dvoch dieloch.

**Brexit and Its Impact on Slovak Private International Law: The
State of Jurisdiction, Recognition, and Enforcement of Judgments
5 Years After Brexit (1st part)**

Brexit has fundamentally influenced the legal relationships of private international law between Slovakia and the United Kingdom, exposing the limitations of the previously harmonized legal framework of the European Union. Private international law now faces new challenges, raising the question of whether the existing legal framework sufficiently reflects the reality of the post-Brexit environment, where a unified legal system and the direct applicability of EU law are absent. In this context, the paper focuses on analyzing the impacts of Brexit on private international law five years later, with particular emphasis on the determination of court jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments. However, the aim of the paper is not only to identify the persistent issues related to the fragmentation of the legal framework and the loss of harmonization following Brexit but also to propose solutions to these challenges, including the utilization of multilateral conventions and bilateral cooperation, thereby contributing to the strengthening of legal certainty in the new reality of relations with the United Kingdom. The paper is published in two parts.

Kľúčové slová: Európska únia, Brexit, Dohoda o Brexite, TCA, členský štát, nečlenský štát, Súdny dvor, medzinárodné právo súkromné, uznávanie a výkon cudzích rozhodnutí, medzinárodná právomoc, nariadenie Brusel Ia, nariadenie Brusel Iia, nariadenie o vyživovacej povinnosti, nariadenie o insolvenčnom konaní

Keywords: European Union, Brexit, Brexit Agreement, TCA, member state, non-member state, Court of Justice, private international law, recognition and enforcement of foreign judgments, international jurisdiction, Brussels Ia Regulation, Brussels IIa Regulation, Maintenance Regulation, Insolvency Regulation

<https://doi.org/10.62874/afi.2025.1.05>

Úvod

Brexit, formálne označovaný ako odchod Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie, predstavuje jednu z najvýznamnejších zmien v európskom právnom, politickom a ekonomickom prostredí za posledné desaťročia. Proces vystúpenia, ktorý sa začal referendum 23. júna 2016, vyústil do prijatia zákona¹, ktorým bola vtedajšia premiérka Spojeného kráľovstva poverená oznámiť úmysel vystúpiť z EÚ podľa čl. 50 ods. 2 ZEÚ², a následne oficiálneho odchodu Spojeného kráľovstva z EÚ dňa 31. januára 2020, a to na základe Dohody o Brexite³, pričom prechodné obdobie podľa tejto dohody skončilo 31. decembra 2020. Tento historický moment ukončil takmer päťdesiatročnú integráciu Spojeného kráľovstva do štruktúr EÚ a pri niesol zásadné právne dôsledky, ktoré presahujú hranice samotného Spojeného kráľovstva a dotýkajú sa všetkých členských štátov EÚ vrátane Slovenskej republiky.

V súvislosti s vystúpením Spojeného kráľovstva z EÚ sa otvorilo množstvo zaujímavých právnych otázok v súvislosti s uplatňovaním jednotlivých prameňov práva a tiež uznávania správnych či súdnych rozhodnutí vydaných na základe týchto prameňov po dátume vystúpenia a následne po dátume skončenia prechodného obdobia. Zaujímavou

¹ V Spojenom kráľovstve pod označením: „European Union (Notification of Withdrawal) Act 2017“, zo 16.03.2017.

² Stalo sa tak dňa 29.03.2017, viac k procesu vystúpenia, riziku „tvrdého Brexitu“ (No-Deal Brexitu): Slašťan, M.: Uplatňovanie medzinárodných zmlúv Spojeného kráľovstva a členských štátov Európskej únie po Brexite. In: KYSELOVSKÁ, T., SEHNÁLEK, D., ROZEHNALOVÁ, N. (eds.) *In varietate concordia: soubor vědeckých statí k počtě prof. Vladimíra Týče*. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2019, 528 s. Spisy Masarykovy univerzity, Edice Scientia: řada teoretická, 651, str. 326 a nasl.

³ Dohoda o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu. Úradný vestník EÚ L 29/7, 31. január 2020. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:12019W/TXT> cit. 21.3.2025.

je aj otázka spojnité s uplatňovaním medzinárodných zmlúv, ktoré Spojené kráľovstvo uzatvorilo s členskými štátmi pred vstupom do EÚ, alebo ktoré Spojené kráľovstvo uzatvorilo počas členstva v EÚ s tretími štátmi alebo medzinárodnými organizáciami.

Nakoniec oblasť medzinárodného práva súkromného, ktorá reguluje právne vzťahy s väzbou k viacerým právnym poriadkom súčasne, sa ukázala ako jedna z najviac postihnutých, pretože harmonizovaný systém EÚ v tejto oblasti, na ktorý sa Slovenská republika spoliehala, stratil vo vzťahu k Spojenému kráľovstvu svoju priamu aplikovateľnosť.

Pred Brexitom bolo Slovenská republika ako plnoprávny člen EÚ pevne začlenená do jednotného právneho rámca, ktorý zabezpečoval predvídateľnosť, efektívnosť a reciprocitu v oblasti justičnej spolupráce v civilných veciach (tzn. najmä medzinárodnej právomoci súdov, určovania rozhodného práva, uznávania a výkonu súdnych rozhodnutí). Tento rámec, založený na nariadeniach EÚ, ako napríklad nariadenie EÚ č. 1215/2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach⁴ (ďalej len „nariadenie Brusel Ia“), či nariadenie ES č. 864/2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky⁵ (ďalej len „nariadenie Rím II“) vytváral stabilné prostredie pre právne vzťahy medzi subjektami s afiliáciou ku Slovenskej republike a ku Spojenému kráľovstvu.

Po Brexite sa však Spojené kráľovstvo stalo tretou krajinou z pohľadu práva EÚ (tj. aj z pohľadu osôb s obvyklým pobytom v niektorom z členských štátov EÚ alebo aj z pohľadu sudcu všeobecného súdu Slovenskej republiky), čím sa táto harmonizácia narušila a objavili sa nové výzvy pre právnu prax. Pre Slovensko, krajinu s relatívne malou, no otvorenou ekonomikou a značným počtom občanov žijúcich alebo podnikajúcich v Spojenom kráľovstve, má táto zmena priamy dopad na obchodné, rodinné, dedičské či iné právne vzťahy s cudzím prvkom, spojeným s týmto nečlenským štátom.

Vo svetle uvedeného je hlavným cieľom tohto príspevku analyzovať, ako Brexit ovplyvnil slovenské medzinárodné právo súkromné, s osobitným zameraním na kľúčové oblasti: medzinárodnú právomoc súdov, uznávanie súdnych rozhodnutí a ich výkon v praxi. Tieto aspekty sú kritické pre zachovanie právnej istoty a ochranu práv slovenských subjektov, a to či už ide o fyzické osoby alebo právnické osoby v situáciách, kde sa stretáva právny poriadok Slovenskej republiky s právnymi poriadkami platnými vnútri Spojeného kráľovstva. Brexit

⁴ Ú. v. EÚ L 351/1, čl. 4, s. 8.

⁵ Ú. v. EÚ L 199/40, čl. 5, s. 15.

priniesol prechod od jednotného systému EÚ k fragmentovanému právnomu režimu, ktorý kombinuje medzinárodné zmluvy, vnútroštátne právo Slovenskej republiky a Spojeného kráľovstva, čo so sebou nesie riziko právnej neistoty, predĺženia súdnych konaní a zvýšenia nákladov pre účastníkov súdnych konaní. Tieto zmeny mali a neustále majú potenciál ovplyvniť nielen bilaterálne vzťahy medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom, ale aj postavenie Slovenska v širšom kontexte európskej justičnej spolupráce.

V širšom kontexte tento príspevok reflektuje aj otázku, do akej miery je možné nahradiť stratenú harmonizáciu EÚ alternatívnymi mechanizmami, ako sú multilaterálne dohovory Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného alebo potenciálne bilaterálne dohody medzi Slovenskou republikou a Spojeným kráľovstvom. Brexit tak nie je len právnou udalosťou, ale aj výzvou pre Slovensko, aby prehodnotilo svoje prístupy k medzinárodnému právu súkromnému a prispôbilo ich novej realite vzťahov s tretou krajinou, ktorá bola kedysi integrálnou súčasťou európskeho právneho priestoru. Tento vývoj podčiarkuje potrebu flexibility a proaktívneho prístupu zo strany zákonodarcov, súdov aj právnych profesionálov na Slovensku, aby sa minimalizovali riziká a zachovala efektivita cezhraničnej justičnej spolupráce v pobrexitevej ére.

1 Právny rámec pred Brexitom

Pred vystúpením Spojeného kráľovstva z EÚ, teda pred 31. januárom 2020, boli právne vzťahy vznikajúce v skúmanej oblasti (so spojitou so Slovenskou republikou a Spojeným kráľovstvom) pokryté celým radom právne záväzných aktov sekundárneho práva EÚ, ktoré zaisťovali koordinovaný prístup aj k otázkam medzinárodnej právomoci, uznávania a výkonu súdnych rozhodnutí v rámci členských štátov. Tento rámec bol postavený na princípe vzájomnej dôvery medzi súdnymi systémami členských krajín a na snahe o uľahčenie cezhraničného vymáhania práv a povinností. Vzájomná dôvera členských krajín voči svojim súdom a právnym systémom predstavuje základný pilier politiky EÚ v oblasti spravodlivosti. Princíp vzájomnej dôvery potvrdil svoju judikatúrou aj Súdny dvor Európskej únie (ďalej aj ako

„SDEÚ“), ktorý vo svojich rozsudkoch⁶ uvádza, že zjednodušenie a zrýchlenie súdnej spolupráce prispieva k dosiahnutiu cieľa vytýčeného Úniou a to stať sa zónou slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, založenou na vysokom stupni dôvery, ktorá má existovať medzi členskými štátmi.⁷ Pred Brexitom bolo Slovensko ako členský štát EÚ plne integrované do tohto systému, ktorý výrazne harmonizoval pravidlá medzinárodného práva súkromného v oblasti občianskych a obchodných vecí. Integráciu Spojeného kráľovstva bolo možné označiť ako čiastočnú, čo bolo dané Protokolom (č. 21) o postavení Spojeného kráľovstva a Írska s ohľadom na priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti⁸ a z neho plynúcou možnosťou *opt-out* a *opt-in* k jednotlivým právne záväzným aktom z oblasti justičnej spolupráce v civilných veciach⁹. Samozrejme možnosť *opt-out* a *opt-in* sa neobmedzovala len na túto oblasť, ale bola daná aj na ďalšie oblasti, ako napríklad justičnú spoluprácu v trestných veciach.

1.1 Medzinárodná právomoc

Ako už bolo naznačené, pred Brexitom, teda pred 31. januárom 2020, bola medzinárodná právomoc súdov v cezhraničných sporoch vznikajúcich medzi subjektami s afiliáciou k Slovensku a Spojenému kráľovstvu upravená predovšetkým právnym rámcom EÚ, ktorý zaisťoval harmonizovaný a predvídateľný systém určovania medzinárodnej právomoci. Tento systém bol založený na princípe vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi a snahe minimalizovať konflikty právomocí, čím sa podporovala právna istota a efektívnosť súdnych konaní. Slovensko ako členský štát EÚ bolo plne integrované do tohto rámca, ktorý sa opiera o kľúčové nariadenia, predovšetkým nariadenie Brusel Ia¹⁰

⁶ Rozsudok SDEÚ z 10. augusta 2017, Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, bod 49; Rozsudok SDEÚ z 5. apríla 2016, Aranyosi a Căldăraru, C-404/15 a C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, bod 76.

⁷ Princíp vzájomnej dôvery platí tak v civilnej, ako aj v trestnej oblasti (justičnej spolupráce v trestných veciach s právnym základom v čl. 82 ZFEÚ), pozri napr. rozsudok SDEÚ z 26. februára 2013, Melloni, C-399/11, ECLI:EU:C:2013:107, body 37 a 63.

⁸ Európska únia. Protokol č. 21 o postavení Spojeného kráľovstva a Írska vo vzťahu k priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. In: Úradný vestník Európskej únie, C 326, 26. 10. 2012, s. 295–298.

⁹ MANKOWSKI, P., MAGNUS, U.: *European Commentaries on Private International Law ECPII. Volume I Brussels Ibis Regulation*. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2022, s. 18.

¹⁰ V bode 34 preambuly nariadenia Brusel Ia je zakotvená potreba zaručiť kontinuitu medzi ním a Bruselským dohovorom, ako aj nariadením Brusel I, pričom rovnaká potreba kontinuity sa týka aj výkladu Bruselského dohovoru SDEÚ, ako aj nariadení, ktoré ho nahradili.

(a jeho predchodcu¹¹) a nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (ďalej len nariadenie „Brusel IIa“)¹² (a jeho predchodcu), pričom tieto nariadenia zaväzovali aj Spojené kráľovstvo ako člena EÚ. V súvislosti s medzinárodnou právomocou však nemožno opomenúť ani ďalšie právne záväzné akty sekundárneho práva z oblasti justičnej spolupráce v civilných veciach, ktoré rovnako upravovali aj problematiku medzinárodnej právomoci a ktoré bolo možné uplatniť v prípadoch spätých so Slovenskom a Spojeným kráľovstvom súčasne. Medzi takéto nariadenia možno zaradiť predovšetkým nariadenie Rady (ES) č. 4/2009 z 18. decembra 2008 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti (ďalej len „nariadenie o vyživovacej povinnosti“), ako aj nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/848 z 20. mája 2015 o insolvenčnom konaní (ďalej len „nariadenie o insolvenčnom konaní“) (a jeho predchodca – nariadenie Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní). Samozrejme, dalo by sa namietat, že do justičnej spolupráce v civilných veciach by sa dali zaradiť aj iné, ďalšie právne záväzné akty sekundárneho práva EÚ. Avšak, tým na tomto mieste nebudeme venovať bližšiu pozornosť, keďže buď neupravujú problematiku medzinárodnej právomoci, alebo nezaväzovali Slovenskú republiku a Spojené kráľovstvo súčasne, alebo jednoducho nadobudli účinnosť až po Brexite.

Nariadenie Brusel Ia

Nariadenie Brusel Ia, s účinnosťou od 10. januára 2015 nahradilo svojho predchodcu – nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (ďalej len „nariadenie Brusel I“, ktoré podľa Správy o uplatňovaní nariadenia Brusel I¹³ (ďalej len „správa“), predstavovalo základ európskej justičnej spolupráce v občianskych

¹¹ Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, Ú. v. ES L 12, 16.1.2001, s. 1 – 23.

¹² Nariadenie Rady (EÚ) 2019/1111 z 25. júna 2019 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí (ďalej len „nariadenie Brusel IIb“) sa začalo uplatňovať až od 1. augusta 2022, t. j. po Brexite, preto zmienka o ňom v tejto časti absentuje.

¹³ Správa Komisie Európskemu parlamentu, rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru o uplatňovaní nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, KOM/2009/0174 v konečnom znení.

a obchodných veciach. Primárnym účelom oboch zmienených nariadení je harmonizácia pravidiel určovania medzinárodnej právomoci v členských štátoch EÚ a zefektívnenie procesov uznávania a výkonu súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach, čím sa podporuje právna istota a justičná spolupráca v rámci jednotného európskeho priestoru. Obe nariadenia sú založené na zásade vzájomnej dôvery v právny systém a súdne inštitúcie každého členského štátu, na zákonnosti a správnosti súdneho procesu a vydaných rozhodnutí v druhom členskom štáte. Vzájomná dôvera predstavuje očakávanie, že každý členský štát je ochotný prísne dodržiavať ustanovenia nariadenia.¹⁴

Z hľadiska obsahovej štruktúry nariadenie Brusel Ia stanovuje jednotné kritériá pre určenie právomoci súdov. Základným princípom je, že žalovaný má byť súdený v mieste svojho bydliska alebo sídla (*actor sequitur forum rei*, teda že žalobca sleduje miesto súdu žalovaného a nie zo zásady *forum actoris*, ktorá by uprednostňovala miesto súdu žalobcu¹⁵), čím sa zabezpečuje predvídateľnosť a ochrana práv žalovaného. Tento princíp je však doplnený o špecifické výnimky, tzv. osobitné právomoci, ktoré umožňujú žalobcovi podať žalobu na inom súde, napr. v mieste plnenia zmluvy, či v mieste kde došlo alebo mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok z mimozmluvnej zodpovednosti alebo v prípade sporov so spotrebiteľmi či zamestnancami, kde sa kladie dôraz na ochranu slabšej strany. Okrem toho nariadenie rieši aj situácie súbežných konaní a súvisiacich sporov, aby sa predišlo súbežným konaniam a z toho prameniaticim možným nezlučiteľným rozhodnutiam.

Nariadenie Brusel Ia sa vzťahuje výlučne na občianske a obchodné veci, pričom jeho pôsobnosť je vymedzená tak, aby nezahŕňala rodinné právo, dedičské konania, konkurzné veci ani niektoré ďalšie špecifické oblasti, ktoré upravujú iné predpisy EÚ. Význam nariadenia spočíva v jeho prínose k zjednoteniu právneho prostredia, posilneniu dôvery v cezhraničné obchodné vzťahy a zabezpečeniu efektívnej ochrany práv jednotlivcov a podnikov v rámci EÚ. V praxi tak predstavuje nástroj, ktorý nielen uľahčuje súdnu spoluprácu, ale aj podčiarkuje integritu členských štátov v oblasti justície.¹⁶

¹⁴ Rozsudok z 9. decembra 2003, C-116/02, Gasser, ECLI:EU:C:2003:657, bod 72, Rozsudok SDEÚ z 27. apríla 2004, C-159/02, Turner, ECLI:EU:C:2004:228, bod 24.

¹⁵ Rozsudok z 13. júla 2000, C-412/98, Group Josi, ECLI:EU:C:2000:399, bod 35.

¹⁶ Porovnaj LYSINA, P., HAŤAPKA, M. BURDOVÁ, K. a kol.: *Medzinárodné právo súkromné*. 3. vydanie. Bratislava. C. H. Beck, 2023, s. 224, prípadne MALACKA, M., RYŠAVÝ, L. *Mezinárodní právo soukromé a procesní* (2. vydání). Praha: Leges. 2021.

Nariadenie Brusel Ia, resp. jeho predchodca nariadenie Brusel I, boli pred Brexitom plne uplatniteľné na právne vzťahy vznikajúce medzi subjektami s väzbou k Slovenskej republike a Spojenému kráľovstvu, pretože obe krajiny boli členskými štátmi EÚ. V slovensko-britskej relácii to napr. znamenalo, že slovenský podnikateľ mohol žalovať britskú spoločnosť na britských súdoch, ak mala sídlo v Spojenom kráľovstve, no britský subjekt mohol byť rovnako žalovaný aj na slovenských súdoch, ak sa na Slovensku nachádzalo miesto plnenia zmluvy a naopak.

Význam nariadenia Brusel Ia (ako aj nariadenia Brusel I) pre posudzovanie medzinárodnej právomoci v období pred Brexitom bol mimoriadny a nariadenia boli uplatňované koordinovane ako slovenskými, tak aj britskými súdmi. Význam uplatnenia nariadenia pred Brexitom spočíval v jeho prínose k efektívnej justičnej spolupráci medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom. Eliminovalo sa riziko súbežných konaní a zabezpečila sa predvídateľnosť právnych vzťahov, čo bolo obzvlášť dôležité v obchodných transakciách.

Nariadenie Brusel IIa

Nariadenie Brusel IIa, bolo kľúčovým právnym predpisom Európskej únie v oblasti medzinárodného rodinného práva až do jeho nahradenia od 1. augusta 2022 a jeho uplatňovanie sa spájalo práve s predbrexitovým obdobím. Zameriavalo sa na zosúladenie pravidiel pre určenie medzinárodnej právomoci a na zjednodušenie uznávania a vykonávania rozsudkov v manželských otázkach, ako sú rozvod či zrušenie manželstva a v súvisiacich záležitostiach rodičovských práv, napríklad starostlivosť o deti alebo právo na styk. Platilo pre všetky členské štáty EÚ (to znamená aj pre Slovenskú republiku a Spojené kráľovstvo) okrem Dánska a jeho cieľom bolo posilniť právnu istotu a spoluprácu medzi súdmi.

Medzinárodnú právomoc toto nariadenie spájalo s viacerými kritériami, a to v závislosti od konkrétnej oblasti úpravy. Medzi jednotlivými kritériami (vo veci rozvodu) neexistoval hierarchický vzťah, nakoľko sa jednalo o alternatívy.¹⁷ Takto určovalo, že súd v krajine, kde manželia alebo dieťa obvykle žijú, má zvyčajne právomoc rozhodovať, čím sa zabezpečovala prehľadnosť a ochrana dotknutých osôb.¹⁸ Okrem toho obsahovalo aj pravidlá pre špecifické situácie, ako je zohľadnenie

¹⁷ ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T.: *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie, 2. Vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, s. 310.

¹⁸ Porovnaj rozsudok z 2. apríla 2009, Korkein, C-523/07, ECLI:EU:C:2009:225, bod 44.

štátnej príslušnosti. Riešilo aj prípady neoprávneného premiestnenia dieťaťa do inej krajiny, kde v súlade s Haagskym dohovorom z roku 1980 podporovalo rýchly návrat dieťaťa, ak to bolo v jeho prospech. Zároveň uľahčovalo koordináciu súdov, aby sa zabránilo súbežným sporom alebo rozdielnym rozhodnutiam.¹⁹

Je potrebné zdôrazniť, že sa vzťahovalo výlučne na manželstvo a rodičovské práva, no neupravovalo výživné ani iné oblasti, ktoré spadajú pod iné predpisy EÚ. Jeho prínos spočíval v tom, že zjednodušilo riešenie rodinných sporov s cezhraničným rozmerom, chránilo práva detí a rodičov a uľahčilo justičnú súčinnosť v rámci EÚ. Pred Brexitom bolo uplatniteľné aj na vzťahy medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom – napríklad rozsudok vydaný na Slovensku mohol byť po formálnom potvrdení vykonaný v Británii, a naopak, čo zaisťovalo predvídateľnosť a efektivitu v právnych vzťahoch.

Napokon, tak ako v prípade nariadenia Brusel Ia aj nariadenie Brusel IIa upravovalo prekážku litispendencie, ktorá bránila paralelným konaniam, čo možno vnímať ako jedno z najväčších pozitív nariadenia.

Nariadenie Brusel IIa bolo pred Brexitom plne uplatniteľné v právnych vzťahoch medzi Slovenskou republikou a Spojeným kráľovstvom. Stanovovalo aj pravidlá pre súdnu právomoc v manželských veciach (rozvod, právna separácia, zrušenie manželstva) a vo veciach rodičovských práv a povinností (starostlivosť o dieťa, právo na styk), a bolo kľúčové pre riešenie rodinných sporov s väzbou k viacerým právnym poriadkom súčasne v relácii medzi Slovenskom a Britániou.

V praxi to znamenalo, že ak napríklad slovenský manžel žijúci na Slovensku chcel podať žalobu na rozvod voči partnerovi žijúcemu v Spojenom kráľovstve, právomoc súdu sa určovala podľa obvyklého pobytu jedného z manželov alebo iných kritérií, ako je spoločný pobyt pred rozchodom. Podobne, ak išlo o starostlivosť o dieťa, súd v mieste obvyklého pobytu dieťaťa – či už na Slovensku, alebo v Británii – mal právomoc rozhodnúť. Napríklad, ak dieťa žilo v Londýne, britský súd mohol rozhodovať o jeho starostlivosti, aj keby jeden rodič pochádzal zo Slovenska.

Pred Brexitom tak nariadenie Brusel IIa v relácii Slovensko – Spojené kráľovstvo prinášalo predvídateľnosť a efektivitu pri riešení manželských a rodičovských sporov. Zjednodušovalo justičnú spoluprácu,

¹⁹ Pozri BURDOVÁ, K. Konanie o rozvod manželstva a úpravu pomerov manželov k ich maloletým deťom na čas po rozvode manželstva s cudzím prvkom a Brexit. In: Cofola 2019 (Časť 6. Řízení ve věcech manželských a souvisejících). Brno: Masarykova univerzita, 2019. Acta Universitatis Brunensis Iuridica : Editio Scientia ; sv. č. 664., s. 7-27.

čo bolo zásadné pre rodiny s väzbami na obe krajiny. Po Brexite sa situácia zmenila, pretože Spojené kráľovstvo už nie je viazané týmto nariadením.

Nariadenie o vyživovacej povinnosti

Nariadenie o vyživovacej povinnosti bolo prijaté s cieľom vytvoriť jednotný právny rámec v EÚ (okrem Dánska) pre efektívne riešenie otázok týkajúcich sa vyživovacej povinnosti s medzinárodným prvkom. Uplatňuje sa od 18. júna 2011 a jeho hlavným zámerom je zjednodušiť vymáhanie výživného v cezhraničných prípadoch, zabezpečiť právnu istotu a posilniť justičnú spoluprácu medzi členskými štátmi. Nutné je dodať, že pri prijímaní nariadenia o vyživovacej povinnosti najskôr Spojené kráľovstvo uplatnilo možnosť opt-out²⁰, aby neskôr v súlade s článkom 4 Protokolu (č. 21) o postavení Spojeného kráľovstva a Írska s ohľadom na priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti oznámilo Komisii želanie zúčastniť sa na jeho prijatí a uplatňovaní.²¹

Nariadenie sa vzťahuje na vyživovaciu povinnosť vyplývajúcu z rodinných vzťahov, ako sú povinnosti rodičov voči deťom, manželov či bývalých manželov, prípadne iné príbuzenské väzby. Pozornosť venuje celej škále právnych vzťahov, no z pohľadu skúmanej problematiky je dôležité to, že upravuje aj pravidlá pre stanovenie medzinárodnej právomoci súdov členských štátov. Základným kritériom je obvyklý pobyt žalovaného, no ponúka aj alternatívne možnosti, napríklad súd v mieste pobytu oprávnenej osoby alebo súd, ktorý rozhoduje o rozvoze či rodičovských právach, ak je to spojené s výživným. Strany konania si môžu za určitých podmienok dohodnúť súd, pokiaľ nejde o výživné pre dieťa mladšie ako 18 rokov.

Tento predpis sa nevzťahuje na iné oblasti, ako sú majetkové práva z manželstva či dedičské veci, a dopĺňa ďalšie predpisy EÚ, napríklad v predbrexitovom období aj nariadenie Brusel IIa, ktoré sa zameriavalo na manželské veci a rodičovské práva. Jeho význam spočíva v zjednodušení prístupu k výživnému pre oprávnené osoby a v podpore efektívnej spolupráce v rámci EÚ.

²⁰ Pozri nariadenie o vyživovacej povinnosti, bod 47 preambuly.

²¹ Pozri vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2015/228 zo 17. februára 2015, ktorým sa nahrádzajú prílohy I až VII nariadenia Rady (ES) č. 4/2009 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti, Ú. v. EÚ L 49, 20.2.2015, s. 1 – 57, bod 3 preambuly.

Nariadenie o vyživovacej povinnosti bolo pred Brexitom plne uplatniteľné v právnych vzťahoch medzi Slovenskou republikou a Spojeným kráľovstvom, čím zaisťovalo jednotný rámec pre riešenie otázok výživného s medzinárodným prvkom, čo bolo v slovensko-britskej relácii mimoriadne praktické.

V praxi to znamenalo, že ak napríklad slovenský rodič žijúci na Slovensku žiadal výživné od druhého rodiča žijúceho v Spojenom kráľovstve, mohol podať žalobu buď na slovenskom súde (ak tam mal žalobca obvyklý pobyt), alebo na britskom súde (ak tam mal obvyklý pobyt žalovaný). Právomoc súdov bola určená podľa pravidiel nariadenia, kde základným kritériom bolo miesto obvyklého pobytu žalovaného, no alternatívne mohol byť príslušný aj súd v mieste obvyklého pobytu oprávnenej osoby (napr. dieťaťa). Ak napríklad britský súd rozhodoval o rozvode slovensko-britského páru, mohol zároveň rozhodnúť aj o výživnom, čím sa predišlo duplicite konaní.

Pred Brexitom tak nariadenie v relácii Slovensko – Spojené eliminovalo riziko súbežných konaní a zabezpečilo, že oprávnené osoby, najmä deti, dostanú výživné bez zbytočných prieťahov, čím podporovalo právnu istotu a justičnú súčinnosť medzi oboma krajinami. Po Brexite sa situácia zmenila.

Nariadenie o insolvenčnom konaní

Posledným z radu skúmaných nariadení upravujúcich aj problematiku medzinárodnej právomoci, ktoré sa v predbrexitovom období uplatňovali aj v relácii Slovensko – Spojené kráľovstvo, je nariadenie o insolvenčnom konaní. Toto nariadenie, účinné od 26. júna 2017, vytvára právny rámec pre cezhraničné insolvenčné konania v Európskej únii (okrem Dánska). Vzťahuje sa na kolektívne konania pri platobnej neschopnosti, vrátane reštrukturalizácie, likvidácie či predúpadkových postupov, a jeho cieľom je zefektívniť riešenie úpadku dlžníkov s majetkom alebo veriteľmi vo viacerých členských štátoch.

Jedným z hlavných pilierov nariadenia je úprava medzinárodnej právomoci. Nariadenie o insolvenčnom konaní stanovuje, že hlavné insolvenčné konanie má právomoc začať súd v členskom štáte, kde má dlžník centrum hlavných záujmov (ďalej len „COMI“). COMI je definované ako miesto, kde dlžník zvyčajne riadi svoje záujmy a ktoré je pre tretie strany rozpoznateľné – u právnických osôb sa predpokladá, že je v mieste sídla (pokiaľ sa nepreukáže opak), u fyzických osôb-podnikateľov v mieste hlavného podnikania a u nepodnikateľov v mieste obvyklého pobytu. Táto právomoc je výlučná pre hlavné konanie, ktoré

má univerzálny dosah na celý majetok dlžníka v EÚ. Nariadenie kladie dôraz na presné určenie COMI, aby sa zabránilo manipulácii (tzv. forum shopping), a zaväzuje súdy overiť svoju právomoc, pričom rozhodnutie o začatí konania môže byť napadnuté, ak COMI nie je správne určené.²²

Okrem toho, nariadenie o insolvenčnom konaní povoľuje aj vedľajšie insolvenčné konania, kde právomoc má súd v členskom štáte, v ktorom má dlžník prevádzku (miesto s ľudskými zdrojmi a majetkom). Tieto konania sú obmedzené na majetok nachádzajúci sa v danom štáte a slúžia na ochranu miestnych veriteľov, no podliehajú koordinácii s hlavným konaním. Správca hlavného konania môže navrhnúť prisľub (undertaking), že rešpektuje práva veriteľov z vedľajšieho štátu, čím sa vedľajšie konanie môže zrušiť, čo znižuje fragmentáciu procesov.

Úprava medzinárodnej právomoci tak zaisťuje jasné rozdelenie kompetencií medzi súdmi, minimalizuje konflikty právomocí a podporuje efektívnosť a predvídateľnosť v cezhraničných insolvenčných konaniach, čím chráni veriteľov aj dlžníkov v rámci jednotného trhu EÚ.

Ako už bolo uvedené, nariadenie o insolvenčnom konaní bolo pred Brexitom plne uplatniteľné aj v právnych vzťahoch medzi Slovenskou republikou a Spojeným kráľovstvom, pretože obe krajiny boli v tom čase členskými štátmi Európskej únie. Toto nariadenie zaisťovalo jednotný rámec pre cezhraničné insolvenčné konania, vrátane určenia právomoci a bolo kľúčové pre riešenie platobnej neschopnosti dlžníkov s väzbami na Slovensko a Britániu.

V praxi sa nariadenie uplatňovalo tak, že hlavné insolvenčné konanie mohlo byť začaté v štáte, kde mal dlžník centrum hlavných záujmov (COMI). Napríklad, ak slovenská spoločnosť so sídlom na Slovensku, ale s prevádzkou v Británii, upadla do platobnej neschopnosti, slovenský súd mal právomoc otvoriť hlavné konanie, pretože COMI bolo pravdepodobne na Slovensku. Rozhodnutie o začatí konania (napr. vyhlásenie konkurzu) bolo automaticky uznané v Spojenom kráľovstve, a slovenský správca mohol spravovať majetok dlžníka aj tam. Naopak, ak britská firma s prevádzkou na Slovensku mala COMI v Británii, britský súd viedol hlavné konanie, pričom jeho rozhodnutia platili na Slovensku.

Ak dlžník mal prevádzku v druhom štáte, bolo možné otvoriť vedľajšie konanie. Napríklad, ak britská spoločnosť s COMI v Londýne

²² Viac ku COMI pozri SLAŠŤAN, M. Centrum hlavných záujmov dlžníka a právomoc súdov v cezhraničnom insolvenčnom konaní fyzických osôb. In: Voľný pohyb osôb a vnútorný trh Európskej únie. 1. vyd. Bratislava: Paneurópska vysoká škola, 2018, s. 107-123.

vlastnila továreň na Slovensku, slovenský súd mohol začať vedľajšie konanie obmedzené na majetok na Slovensku, čím chránil miestnych veriteľov. Správca hlavného konania z Británie však mohol navrhnúť prísľub, že rešpektuje práva slovenských veriteľov, čím sa vedľajšie konanie dalo zrušiť, aby sa proces zjednotil. Slovenské a britské súdy i správcovia boli povinní spolupracovať, napríklad pri výmene informácií o pohľadávkach či majetku.

Pre fyzické osoby to fungovalo podobne. Ak slovenský podnikateľ žijúci v Británii prestal splácať dlhy, britský súd mohol viesť hlavné konanie (ak bolo COMI v Británii), a jeho rozhodnutie o oddlení bolo uznané na Slovensku. Naopak, ak mal COMI na Slovensku, slovenský súd mal právomoc, a britské orgány rešpektovali jeho verdikt.

Pred Brexitom nariadenie v relácii Slovensko – Spojené kráľovstvo zaisťovalo efektívnu koordináciu. Slovenskí veritelia mohli prihlásiť pohľadávky do britského konania a naopak, pričom insolvenčné registre oboch krajín boli prepojené, čo uľahčilo prístup k informáciám. Napríklad, ak britský súd vyhlásil konkurz na firmu s majetkom na Slovensku, slovenskí veritelia boli o tom informovaní štandardným formulárom a mohli sa zapojiť. Nariadenie tak pred Brexitom prinášalo právnu istotu a predvídateľnosť v slovensko-britských insolvenčných sporoch. Umožňovalo rýchle uznávanie rozhodnutí, podporovalo ochranu podnikov a chránilo veriteľov naprieč hranicami, čím posilňovalo ekonomickú spoluprácu. Po Brexite Spojené kráľovstvo prestalo byť viazané týmto nariadením.

1.2 Uznávanie a výkon rozhodnutí

Systém uznávania a výkonu súdnych rozhodnutí vydaných súdmi jednotlivých členských štátov EÚ pred Brexitom, vychádzal z koncepcie „voľného pohybu rozhodnutí“ v rámci EÚ. Voľný pohyb rozhodnutí v relácii medzi Slovenskou republikou a Spojeným kráľovstvom zaisťovalo viacero nariadení, ktoré boli uplatniteľné v závislosti od posudzovanej otázky. Predovšetkým išlo o všetky už skôr rozoberané nariadenia. No týmto výpočet nebol ani zďaleka vyčerpaný, pretože tento zoznam nariadení dopĺňali aj ďalšie právne záväzné akty sekundárneho práva venujúce pozornosť problematike uznania a výkonu cudzích rozhodnutí. Na tomto mieste poukážeme na nasledujúce: nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 z 21. apríla 2004, ktorým sa vytvára európsky exekučný titul pre nesporné nároky (ďalej len „nariadenie o EET“), nariadenie Európskeho parlamentu

a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. decembra 2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze (ďalej len „nariadenie o EPR“) a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 z 11. júla 2007, ktorým sa ustanovuje Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu (ďalej len „nariadenie o NHS“).

Nariadenie Brusel Ia

Normy upravujúce uznanie a výkon rozsudkov sú kľúčovou časťou nariadenia a predstavujú jeho hlavný prínos. Rozsudok vydaný súdom jedného členského štátu je automaticky uznaný v inom členskom štáte bez potreby osobitného konania.²³ Nariadenie Brusel Ia zaisťovalo v predbrexitovom období voľný pohyb rozsudkov aj medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom. Rozsudok vydaný slovenským súdom v občianskej alebo obchodnej veci – napríklad o zaplatení dlhu alebo náhrade škody – bol bez ďalšieho konania uznaný v Spojenom kráľovstve. Rovnako rozsudok britského súdu bol automaticky uznaný na Slovensku. Napríklad ak slovenský súd rozhodol, že britská spoločnosť má zaplatiť slovenskému dodávateľovi 50 000 eur, tento verdikt bol bez ďalšieho exekučným titulom aj v Spojenom kráľovstve. Uznanie mohlo byť zamietnuté len výnimočne, ak by bolo v rozpore s verejným poriadkom (napr. porušenie základných práv), ak žalovaný nebol riadne informovaný o konaní a nemohol sa brániť, alebo ak by bolo rozhodnutie nezlučiteľné s iným rozsudkom v tej istej veci.²⁴

Nariadenie Brusel Ia tiež zrušilo požiadavku na *exequatur* (formálne vyhlásenie vykonateľnosti), čím sa odstránila administratívna prekážka. Stačilo, aby strana predložila súdu v štáte výkonu originál rozsudku a osvedčenie vydané súdom pôvodu podľa štandardného formulára. Napríklad, ak slovenský podnikateľ získal rozsudok proti britskej spoločnosti, mohol s týmito dokumentmi priamo požiadať britský súd o exekúciu – napríklad zablokovanie účtov dlžníka – a rozsudok bol vykonaný ako domáce rozhodnutie. Rovnako, ak britský súd rozhodol o náhrade škody voči slovenskému subjektu, veriteľ mohol na Slovensku iniciovať exekúciu majetku dlžníka bez ďalšieho schvaľovania.²⁵

²³ Pozri čl. 36 ods. 1 nariadenia Brusel Ia.

²⁴ Plne v súlade so striktným a konečným vymedzením príslušných dôvodov podľa čl. 45 nariadenia Brusel Ia.

²⁵ Porovnaj LEVRINC, M. Exekúcie na podklade cudzích rozsudkov podľa nariadenia č. 1215/2012 (Brusels I a). In: Právny poriadok Slovenskej republiky po 25 rokoch – aktuálne výzvy. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici - Belianum, 2015. s. 331-340.

V praxi to znamenalo, že pred Brexitom mohol slovenský veriteľ rýchlo vymôcť pohľadávku v Británii, ak tam dlžník mal majetok, a britský veriteľ mohol rovnako efektívne konať na Slovensku. Napríklad, ak britský súd priznal odškodnenie za porušenie zmluvy slovenskému spotrebiteľovi, ten mohol na Slovensku okamžite žiadať o výkon rozsudku. Tento systém minimalizoval byrokráciu, urýchl'oval procesy a zvyšoval dôveru v obchodné vzťahy medzi oboma krajinami.

Nariadenie Brusel IIa

Uznanie rozsudkov podľa nariadenia Brusel IIa fungovalo v relácii Slovensko – Spojené kráľovstvo pred Brexitom automaticky bez potreby osobitného konania.²⁶ Rozsudok vydaný slovenským súdom, napríklad o rozvode alebo určení starostlivosti o dieťa, bol v Spojenom kráľovstve automaticky uznávaný a naopak, rozhodnutie britského súdu bolo uznané na Slovensku. Napríklad, ak slovenský súd rozhodol o rozvode slovensko-britského páru a určil styk s dieťaťom, tento verdikt bol v Británii automaticky akceptovaný. Uznanie mohlo byť zamietnuté len výnimočne, a to ak bolo v rozpore s verejným poriadkom (napr. porušenie základných práv), ak žalovaný nebol riadne informovaný o konaní a nemohol sa brániť, alebo ak bolo rozhodnutie nezlučiteľné s iným rozsudkom vydaným v tej istej veci.

Výkon rozsudkov však predpokladal dodatočný krok, pretože nariadenie Brusel IIa ešte vyžadovalo vyhlásenie vykonateľnosti (*exequatur*)²⁷, na rozdiel od neskoršieho nariadenia Brusel IIb, ktoré túto požiadavku zrušilo. V praxi to znamenalo, že ak slovenský súd vydal rozsudok o starostlivosti o dieťa, strana musela v Spojenom kráľovstve požiadať tamajší súd o potvrdenie vykonateľnosti, pričom predložila osvedčenie od slovenského súdu (podľa štandardného formulára v prílohe nariadenia). Po vydaní vyhlásenia bol rozsudok vykonateľný ako domáce rozhodnutie – napríklad britské orgány mohli vynútiť právo na styk alebo odovzdanie dieťaťa. Rovnako, ak britský súd rozhodol o rozvode a určil povinnosti, na Slovensku bolo potrebné získať vyhlásenie vykonateľnosti, aby sa rozsudok dal vymôcť, napríklad exekúciou.

Osobitne pri únosoch detí nariadenie zjednodušovalo proces. Ak slovenský rodič neoprávnene premiestnil dieťa zo Spojeného kráľovstva, britský súd mohol vydať rozhodnutie o návrate, ktoré bolo po získaní vyhlásenia vykonateľnosti na Slovensku uznané a vykonané,

²⁶ Pozri čl. 21 ods. 1 nariadenia Brusel IIa.

²⁷ Pozri čl. 28 nariadenia Brusel IIa.

a naopak. Spolupráca ústredných orgánov (napr. slovenského Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže s britskými úradmi) urýchl'ovala tieto procesy.

Pred Brexitom tak uznanie a výkon rozsudkov podľa nariadenia Brusel IIa v relácii Slovensko – Spojené kráľovstvo zaist'ovali efektívne riešenie rodinných sporov. Uznanie bolo rýchle a automatické, hoci výkon vyžadoval formálne potvrdenie, čo predlžovalo proces oproti neskorším pravidlám. Systém podporoval právnu istotu, ochranu detí a justičnú súčinnosť, no po Brexite Spojené kráľovstvo prestalo byť viazané týmto nariadením.

Nariadenie o vyživovacej povinnosti

Uznanie rozsudkov podľa nariadenia o vyživovacej povinnosti v relácii medzi Slovenskou republikou a Spojeným kráľovstvom fungovalo pred Brexitom tak, že rozhodnutia o výživnom vydané na Slovensku boli v Spojenom kráľovstve automaticky uznávané bez potreby osobitného konania. Podmienkou pre tento krok bola viazanosť Haagskym protokolom z roku 2007 (Slovensko ním bolo viazané a Spojené kráľovstvo ako členský štát EÚ ho v tom čase rešpektovalo). Napríklad ak slovenský súd priznal výživné na dieťa, tento rozsudok bol v Británii uznaný bez ďalšieho schvaľovania. Rovnako rozsudky britských súdov boli uznávané na Slovensku. Uznanie mohlo byť zamietnuté len výnimočne, napríklad pri rozpore s verejným poriadkom alebo ak žalovaný nemal možnosť sa brániť.

Výkon rozsudkov bol značne zjednodušený, pretože nariadenie zrušilo požiadavku na *exequatur* pre štáty viazané Haagskym protokolom. Stačilo predložiť rozsudok a osvedčenie od súdu pôvodu, a rozsudok bol v druhom štáte vykonateľný ako domáce rozhodnutie. Napríklad ak slovenský súd rozhodol o výživnom voči rodičovi v Británii, slovenský oprávnený mohol s osvedčením priamo požiadať britské orgány o vymáhanie (napr. zrážky zo mzdy), a naopak, britský oprávnený mohol konať na Slovensku.

Pred Brexitom tak nariadenie v relácii Slovensko – Spojené kráľovstvo zaist'ovalo rýchle uznanie a výkon rozsudkov o výživnom, podporované spolupracou ústredných orgánov (napr. slovenské Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže s britskými úradmi). Tento systém zaručoval právnu istotu a efektívnu ochranu oprávnených osôb, najmä detí, až do konca prechodného obdobia 31. decembra 2020.

Nariadenie o insolvenčnom konaní

Uznanie rozsudkov podľa nariadenia fungovalo automaticky v celej EÚ, vrátane vzťahu Slovensko – Spojené kráľovstvo. Rozhodnutie o začatí hlavného insolvenčného konania vydané slovenským súdom – napríklad vyhlásenie konkurzu na slovenskú spoločnosť s majetkom v Británii – bolo v Spojenom kráľovstve okamžite uznané bez potreby ďalšieho konania.²⁸ Rovnako rozsudok britského súdu bol uznaný na Slovensku. Napríklad, ak britský súd začal konkurz na spoločnosť so sídlom v Londýne, ktorá mala prevádzku na Slovensku, toto rozhodnutie bolo na Slovensku automaticky akceptované. Uznanie mohlo byť zamietnuté len výnimočne, ak bolo v rozpore s verejným poriadkom (napr. porušenie základných práv).²⁹

Výkon rozsudkov bol bez potreby *exequaturu* (vyhlásenia vykonateľnosti), čo bolo významným zlepšením oproti predchádzajúcemu nariadeniu. Rozhodnutie o začatí konania, ako aj súvisiace opatrenia (napr. vymenovanie správcu, zmrazenie majetku), mali okamžitý účinok v druhom štáte. Napríklad, ak slovenský súd vyhlásil konkurz na dlžníka s majetkom v Británii, slovenský správca mohol v Spojenom kráľovstve priamo spravovať tento majetok, predávať ho alebo vymáhať pohľadávky, a britské orgány boli povinné spolupracovať. Naopak, ak britský súd viedol hlavné konanie, jeho správca mohol na Slovensku konať voči tamojšiemu majetku dlžníka. Vedľajšie konania, ak boli otvorené (napr. slovenským súdom pre prevádzku v SR), boli koordinované s hlavným konaním, a ich rozsudky boli uznávané a vykonávané v rámci EÚ.

Pred Brexitom tak nariadenie o insolvenčnom konaní v relácii Slovensko – Spojené kráľovstvo zaistovalo rýchle a automatické uznanie rozsudkov, čím umožňovalo správcovi efektívne spravovať majetok dlžníka naprieč hranicami. Výkon bol bezproblémový a podporovaný povinnou spolupracou súdov a správcov, ako aj prepojenými insolvenčnými registrami, čo uľahčovalo informovanosť veriteľov. Napríklad slovenskí veritelia mohli priamo prihlásiť pohľadávky do britského konania, a britskí veritelia do slovenského. Tento systém zaručoval právnu istotu, efektívnosť a ochranu veriteľov až do konca prechodného obdobia 31. decembra 2020.

²⁸ Pozri čl. 32 nariadenia o insolvenčnom konaní.

²⁹ Pozri čl. 33 nariadenia o insolvenčnom konaní. V rámci tohto znenia bola možnosť neuznania v aplikácii praxi takmer nemožná.

Nariadenie o EET

Nariadenie o EET, bolo pred Brexitom plne uplatniteľné v právnych vzťahoch medzi Slovenskou republikou a Spojeným kráľovstvom, pretože obe krajiny boli členskými štátmi Európskej únie. Nariadenie, účinné od 21. októbra 2005, bolo navrhnuté na zjednodušenie uznávania a výkonu rozsudkov v občianskych a obchodných veciach týkajúcich sa nesporných pohľadávok, a v relácii Slovensko – Spojené kráľovstvo pred Brexitom zaistovalo rýchly a efektívny proces vymáhania takýchto nárokov.

Uznanie a výkon rozsudkov podľa nariadenia o EET boli spojené do jedného mechanizmu prostredníctvom európskeho exekučného titulu. Tento titul sa vzťahoval na nesporné pohľadávky – teda také, ktoré dlžník výslovne uznal (napr. písomným súhlasom) alebo proti ktorým nevzniesol námietky v súdnom konaní. Ak slovenský súd vydal rozsudok o nespornej pohľadávke (napr. nezaplatená faktúra od slovenského dodávateľa voči britskej firme) a certifikoval ho ako európsky exekučný titul, tento rozsudok bol automaticky uznaný a vykonateľný v Spojenom kráľovstve bez potreby ďalšieho konania či *exequaturu*. Rovnako, ak britský súd vydal európsky exekučný titul proti slovenskému dlžníkovi, tento bol priamo vymožiteľný na Slovensku.

Proces fungoval tak, že súd pôvodu (napr. slovenský) overil splnenie podmienok nariadenia – najmä či boli dodržané minimálne procesné štandardy (napr. riadne doručenie žaloby dlžníkovi) – a vydal osvedčenie o európskom exekučnom titule. Veriteľ potom mohol s týmto osvedčením a rozsudkom priamo požiadať orgány v druhom štáte o výkon. Napríklad, ak slovenský súd certifikoval rozsudok o zaplatení 10 000 eur ako európsky exekučný titul, veriteľ mohol v Británii okamžite iniciovať exekúciu (napr. zablokovanie účtu dlžníka) bez ďalšieho schvaľovania. Naopak, britský európsky exekučný titul bol vykonateľný na Slovensku, napríklad zrážkou zo mzdy slovenského dlžníka.

Pred Brexitom tak nariadenie v relácii Slovensko – Spojené kráľovstvo eliminovalo byrokráciu spojenú s uznávaním a výkonom rozsudkov o nesporných pohľadávkach. Nebolo možné odmietnuť uznanie ani výkon na základe verejného poriadku, pokiaľ boli procesné štandardy dodržané, hoci dlžník mohol napadnúť výkon v štáte vykonania z procesných dôvodov (napr. nesprávne doručenie). Tento systém zaistoval rýchlu vymožiteľnosť práva, podporoval obchodné vzťahy a chránil veriteľov až do konca prechodného obdobia 31. decembra 2020.

Nariadenie o EPR

Nariadenie o EPR bolo pred Brexitom plne uplatniteľné v právnych vzťahoch medzi Slovenskou republikou a Spojeným kráľovstvom. Nariadenie, účinné od 12. decembra 2008, bolo vytvorené na zjednodušenie a urýchlenie vymáhania nesporných peňažných pohľadávok v občianskych a obchodných veciach, a v relácii Slovensko – Spojené kráľovstvo pred Brexitom zaistovalo efektívne uznávanie a výkon takýchto rozsudkov.

Uznanie a výkon rozsudkov podľa nariadenia o EPR boli založené na mechanizme európskeho platobného rozkazu. Tento postup umožňoval veriteľovi (napr. slovenskému podnikateľovi) podať štandardizovanú žiadosť na súde v jednom členskom štáte (napr. na Slovensku) o vydanie platobného rozkazu proti dlžníkovi v inom štáte (napr. v Británii). Ak dlžník nevzniesol námietku do 30 dní od doručenia, súd vydal európsky platobný rozkaz a certifikoval ho ako vykonateľný titul. Napríklad, ak slovenský súd vydal európsky platobný rozkaz voči britskej firme za nezaplatenú pohľadávku 20 000 eur, tento rozkaz bol automaticky uznaný a vykonateľný v Spojenom kráľovstve bez ďalšieho konania. Rovnako európsky platobný rozkaz vydaný britským súdom proti slovenskému dlžníkovi bol platný a vymožiteľný na Slovensku.

Proces výkonu bol mimoriadne zjednodušený, pretože nariadenie zrušilo požiadavku na *exequatur* (vyhlásenie vykonateľnosti). Veriteľ predložil v štáte výkonu (napr. v Británii) originál európskeho platobného rozkazu spolu s osvedčením od súdu pôvodu, a orgány ho mohli okamžite vykonať ako domáce rozhodnutie – napríklad zrážkou z účtu alebo exekúciou majetku dlžníka. Naopak, ak britský súd vydal európsky platobný rozkaz proti slovenskému dlžníkovi, veriteľ mohol na Slovensku priamo žiadať o vymáhanie dlhu. Odmietnutie uznania alebo výkonu nebolo možné na základe verejného poriadku, pokiaľ boli dodržané procesné štandardy (napr. riadne doručenie), hoci dlžník mohol napadnúť výkon v štáte vykonania z procesných dôvodov.

Pred Brexitom tak nariadenie o EPR v relácii Slovensko – Spojené kráľovstvo umožňovalo rýchle a automatické uznanie a výkon európskych platobných rozkazov, čím veriteľom poskytovalo efektívny nástroj na vymáhanie nesporných pohľadávok bez zbytočnej byrokracie.

Nariadenie o NHS

Nariadenie o NHS, bolo pred Brexitom plne uplatniteľné v právnych vzťahoch medzi Slovenskou republikou a Spojeným kráľovstvom. Nariadenie, účinné od 1. januára 2009, bolo vytvorené na zjednodušenie

a urýchlenie riešenia cezhraničných sporov v občianskych a obchodných veciach s hodnotou do 5 000 eur (pôvodne 2 000 eur, limit sa zvýšil v roku 2017³⁰), a v relácii Slovensko – Spojené kráľovstvo pred Brexitom zaistovalo efektívne uznávanie a výkon rozsudkov.

Uznanie a výkon rozsudkov podľa nariadenia o NHS boli založené na zjednodušenom postupe európskeho konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu. Veriteľ (napr. slovenský spotrebiteľ alebo podnikateľ) mohol podať štandardizovanú žalobu na súde v jednom členskom štáte (napr. na Slovensku) proti dlžníkovi v inom štáte (napr. v Británii). Po písomnom konaní, ktoré minimalizovalo ústne pojednávania, súd vydal rozsudok, ktorý bol automaticky uznaný a vykonateľný v celom priestore EÚ vrátane Spojeného kráľovstva. Napríklad, ak slovenský súd rozhodol o zaplatení 3 000 eur za nedodaný tovar britským predajcom, tento rozsudok bol v Británii okamžite uznaný a vykonateľný. Rovnako rozsudok britského súdu proti slovenskému dlžníkovi bol uznaný a vykonateľný na Slovensku.

Proces výkonu bol mimoriadne jednoduchý, pretože nariadenie zrušilo požiadavku na exequatur (vyhlásenie vykonateľnosti). Veriteľ predložil v štáte výkonu (napr. v Británii) originál rozsudku spolu s osvedčením od súdu pôvodu (podľa štandardného formulára v prílohe nariadenia), a orgány ho mohli ihneď vykonať ako domáce rozhodnutie – napríklad zrážkou z účtu alebo exekúciou majetku dlžníka. Naopak, ak britský súd rozhodol o náhrade škody voči slovenskému dlžníkovi, veriteľ mohol na Slovensku priamo žiadať o vymáhanie. Odmietnutie uznania alebo výkonu nebolo možné na základe verejného poriadku, pokiaľ boli dodržané procesné štandardy, hoci dlžník mohol napadnúť výkon v štáte vykonania z procesných dôvodov, ako je nesprávne doručenie.

Pred Brexitom tak nariadenie o NHS v relácii Slovensko – Spojené kráľovstvo umožňovalo rýchle a automatické uznanie a výkon rozsudkov vo veciach s nízkou hodnotou sporu, čím poskytovalo dostupný a efektívny nástroj pre jednotlivcov a malé podniky na vymáhanie menších pohľadávok. Tento systém zvyšoval právnu istotu, podporoval cezhraničný obchod a zjednodušoval prístup k spravodlivosti až do konca prechodného obdobia 31. decembra 2020.

³⁰ Pozri nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/2421 zo 16. decembra 2015, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 861/2007, ktorým sa ustanovuje európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu, a nariadenie (ES) č. 1896/2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze, Ú. v. EÚ L 341, 24.12.2015, s. 1 – 13.

1.3 Zhodnotenie predbrexitového rámca justičnej spolupráce v civilných veciach medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom v skúmanej oblasti

Pred Brexitom, teda do 31. januára 2020, bola justičná spolupráca medzi Slovenskou republikou a Spojeným kráľovstvom v oblasti medzinárodnej právomoci, uznávania a výkonu rozsudkov harmonizovaná a efektívna vďaka právnemu rámcu Európskej únie. Tento rámec, založený na princípe vzájomnej dôvery, zahŕňal kľúčové nariadenia ako Brusel Ia, Brusel IIa, nariadenie o vyživovacej povinnosti, nariadenie o insolvenčnom konaní a ďalšie, ktoré zaistovali predvídateľnosť a zjednodušenie cezhraničných sporov. Slovensko bolo plne integrované do systému EÚ, zatiaľ čo Spojené kráľovstvo disponovalo možnosťami *opt-in* a *opt-out* podľa Protokolu č. 21, no vo väčšine civilných vecí bolo viazané týmito predpismi.

V praxi to znamenalo, že slovenské a britské sudy koordinovane určovali právomoc – napríklad podľa bydliska žalovaného, pobytu dieťaťa či centra hlavných záujmov dlžníka – a ich rozsudky boli automaticky uznávané a väčšinou priamo vykonateľné bez *exequaturu* (s výnimkou Brusel IIa). Napr. rozsudok slovenského súdu o dlhu bol v Spojenom kráľovstve bez ďalšieho uznaný a ihneď vykonateľný a britské rozhodnutie o výživnom platilo na Slovensku. Spolupráca ústredných orgánov a prepojené registre ďalej uľahčovali procesy, najmä pri únosoch detí či insolvenčných konaniach.

Tento systém eliminoval súbežné konania, minimalizoval byrokraciu a podporoval právnu istotu, čo bolo zásadné pre obchodné vzťahy, rodinné spory a ochranu veriteľov. Pred Brexitom tak spolupráca medzi Slovenskom a Spojeným kráľovstvom fungovala hladko, efektívne a s vysokou mierou integrácie, čím posilňovala jednotný európsky priestor spravodlivosti až do konca prechodného obdobia 31. decembra 2020. Po Brexite sa táto harmonizácia skončila.

Zoznam literatúry

1. BURDOVÁ, K. Konanie o rozvod manželstva a úpravu pomerov manželov k ich maloletým deťom na čas po rozvode manželstva s cudzím prvkom a Brexit. In: Cofola 2019 (Časť 6. Řízení ve věcech manželských a souvisejících). Brno: Masarykova univerzita, 2019. Acta Universitatis Brunensis Iuridica : Editio Scientia ; sv. č. 664. ISBN 978-80-210-9397-3.

2. LYSINA, P., HAŤAPKA, M. BURDOVÁ, K. a kol.: Medzinárodné právo súkromné. 3. vydanie. Bratislava. C. H. Beck, 2023, ISBN 978-80-8232-031-5.
3. LEVRINC, M. Exekúcie na podklade cudzích rozsudkov podľa nariadenia č. 1215/2012 (Brusels I a). In: Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici - Belianum, 2015. ISBN 978-80-557-1073-0.
4. MALACKA, M., RYŠAVÝ, L. Mezinárodní právo soukromé a procesní (2. vydání). Praha: Leges. 2021, ISBN 978-80-7502-519-7.
5. MANKOWSKI, P., MAGNUS, U.: European Commentaries on Private International Law ECPII. Volume I Brussels Ibis Regulation. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt, 2022, ISBN 978-3-504-08017-4.
6. ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T. Mezinárodní právo soukromé Evropské unie, 2. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, ISBN 978-80-7598-123-3.
7. SLAŠŤAN, M. Centrum hlavných záujmov dlžníka a právomoc súdov v cezhraničnom insolvenčnom konaní fyzických osôb. In: Voľný pohyb osôb a vnútorný trh Európskej únie. 1. vyd. Bratislava: Paneurópska vysoká škola, 2018, ISBN 978-80-89406-24-1.
8. SLAŠŤAN, M. Uplatňovanie medzinárodných zmlúv Spojeného kráľovstva a členských štátov Európskej únie po Brexite. In: KYSELOVSKÁ, T., SEHNÁLEK, D., ROZEHNALOVÁ, N. (eds.) In. varietate concordia: soubor vědeckých statí k počtě prof. Vladimíra Týče. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2019, 978-80-210-9332-4.
9. Prime Minister's letter to Donald Tusk triggering Article 50' (GOV.UK, 29 March 2017), list možný k nahliadnutiu:
https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7481c140f0b646c40610/Prime_Ministers_letter_to_European_Council_President_Donald_Tusk.pdf.